

**Д.М. Дмитренко, аспірант Інституту політології та права
Національного педагогічного університету
імені Михайла Драгоманова**

УГОДА БАЗЕЛЬ II ПІСЛЯ СВІТОВОЇ ФІНАНСОВОЇ КРИЗИ

На нову редакцію угоди про капітал, так званий Базель II, покладалися великі надії. Базельський комітет суттєво оновив практично всі складові початкової редакції угоди, врахувавши досвід попередніх фінансових і банківських криз. Це давало надію на те, що в майбутньому вдасться не допустити їх повторення за рахунок попередження негативного розвитку подій ще на початкових стадіях. Але розвиток світової фінансової кризи показав, що дана угода вже не відповідає сучасним вимогам і потребує перегляду.

Треба відмітити, що і Базельський комітет розуміє необхідність внесення відповідних корегувань до стандартів Базеля II від 2004 року. Так, після заяв окремих економістів щодо необхідності скасування даних стандартів Базельський комітет у середині січня 2009 року випустив цілий пакет документів рекомендаційного характеру, спрямованих на вдосконалення існуючих стандартів банківського регулювання.

Комітет визначив дві групи недоліків, які потребують термінового усунення. Насамперед мова йде про ризики, що властиві торговельному портфелю й пов'язані з мінімальними вимогами до достатності капіталу. Попередня концепція Базеля II в сфері керування ринковими ризиками була заснована на незначних корегуваннях стандартів Базеля I від 1996 року й залишилася майже без змін. З метою ліквідації слабких місць, виявлених у ході фінансової кризи, Комітет з наглядом за банківською діяльністю пропонує кілька додаткових заходів, спрямованих на підвищення рівня достатності капіталу, шляхом запровадження: вимоги за розрахунками коефіцієнта вартості ризику в кризовій ситуації (*stressed Value-at-Risk*); додаткових резервних відрахувань для покриття ризику дефолту торговельного портфеля.

Результати дослідження, проведеного рейтинговим агентством "Moody's", показали, що формування додаткового капіталу на покриття ризиків знецінення торговельного портфеля є своєчасним заходом. Агентство "Moody's" проаналізувало діяльність 158 банків у 32 країнах і дійшло висновку, що наприкінці 2007 року ринкові ризики були властиві тільки від 7 до 15 % від суми всіх ризикових активів банку з різним ступенем ризику. Це показує, який обсяг капіталу повинен мати банк як "подушку", яка захистить його від потенційних збитків. Однак більшість банків понесли основні збитки через знецінення позицій у торговельному портфелі, а не через невиплати по кредитах.

Мова також йде про зміни, запропоновані для компонентів II і III у частині посилення вимог до розкриття інформації. Ці зміни, можливо,

виявлять ще більш помітний вплив на діяльність банків у майбутньому. Запропоновані зміни, про які йдеться в цьому розділі рекомендаційних документів, стосуються:

- умов винагороди працівників інвестиційних банків і членів рад директорів;
- прозорості структури банківських ризиків;
- чіткого розуміння керівництвом як структури банківських ризиків, так і наявності ризикових позицій.

Країнам, що не керуються в обов'язковому порядку стандартами Базеля II, наприклад таким як Україна або Росія, реалізація нової редакції компонентів II і III дозволила б покращити стан власного банківського сектора.

У цілому комітет зосередив зусилля на формуванні кардинально нових підходів до регулювання. Планується запровадження так званого макропруденціального регулювання, яке буде включати контрциклічний буфер капіталу. Також планується, що основний капітал буде складатися лише зі звичайних акцій і нерозподіленого прибутку. Використання гібридних інструментів буде зведено до мінімуму. Планується переглянути і традиційний норматив достатності капіталу. Він більше не буде головним показником. До нього буде доданий показник обмежувача фінансового левериджу – відношення власного капіталу до активів банку.

Однак головна увага буде зосереджуватися на макропруденційному нагляді. Його основою повинен бути особливий нагляд за системними банками. Перші кроки в цьому напрямку вже зроблені. У листопаді Банк міжнародних розрахунків разом із МВФ і Радою з фінансової стабільності представив доповідь “Посібник з оцінки системної значущості фінансових інститутів, ринків та інструментів”. Системоутворюючі банки передбачається визначати за 41 первинним і вторинним індикаторами. Серед них – критерії розміру банків (активи, частка ринку, структура балансу та ін.), керування ризиками (позиції за різними інструментами, диспаритети активів і зобов'язань та ін.), а також ринкові взаємозв'язки (офшорні операції, закордонні “дочки”, CDS та ін.). Цілком імовірно, що до великих банків будуть пред'являтися особливі пруденційні норми, які відрізняються від тих, що застосовуються стосовно всіх інших банків. І остання інновація – динамічне резервування. На відміну від діючого підходу, коли резерви на можливі втрати створюються в момент дефолту й погіршують і без того складне становище банку, динамічні резерви схожі на бюджетний стабілізаційний фонд. Вони накопичуються на фазі кредитного буму й витрачаються в період кризи, не створюючи тиск на рентабельність і власний капітал.

Отже, можна констатувати, що навіть найбільш продумані фінансові рішення в галузі банківського регулювання та контролю можуть виявитися безглуздими, якщо буде відсутня довіра до банківського сектора з боку всіх зацікавлених сторін. Довіра, яка базується на знанні, що банки здатні

виконувати власні зобов'язання. При цьому довіра – це основний результат реалізації принципів компонентів II і III, а також використання системи керування ризиками, яка створюється на їх основі. Відповідно регулюючим органам і банкам необхідно посилити увагу щодо якнайшвидшого запровадження у практичну діяльність вітчизняних банків саме даних компонентів.

Дмитренко, Д. М. Угода Базель II після світової фінансової кризи [Текст] / Д. М. Дмитренко // Міжнародна банківська конкуренція: теорія і практика : збірник тез доповідей V Міжнародної науково-практичної конференції (27 -28 травня 2010 р.) : у 2 т./ Державний вищий навчальний заклад «Українська академія банківської справи Національного банку України». – Суми, 2010. - Т. 2. - С. 64-66.